

ESPARREGUERA
DESAPAREGUDA

ESPARREGUERA - Calle San Ignacio

Joana Llordella i Laura Guevara

ESPARREGUERA DESAPAREGUDA

ESPARREGUERA DESAPAREGUDA

Col·lecció Catalunya Desapareguda

Primera edició: febrer del 2020

© dels textos: Joana Llordella Zamora
i Laura Guevara Monfort

© del pròleg: Joan Castells i Altirriba

© de les fotografies: diversos autors

© de l'edició: Editorial Efadós

© de la col·lecció Catalunya Desapareguda: Editorial Efadós

EDITORIAL EFADÓS

Carrer d'Edison, 3 - Nau A
Polígon industrial Les Torreneres
08754 El Papiol (Baix Llobregat)
Telèfon 93 673 12 12
efados@efados.cat
www.efados.cat

Idea original, disseny i fotocomposició:

Editorial Efadós

Col·laboració:

Ajuntament d'Esparreguera

Amb el suport:

Generalitat de Catalunya
**Departament
de Cultura**

Coordinació editorial:

Elisabet M. Nogareda

Assessorament lingüístic:

M. Neus Doncel Saumell

Fotografia de portada:

Antoni Bartomeus i Casanovas / AFCEC

Fotografia de la portadella:

Joan Puig Domènech / Fons Josep Mach Ferrés

Acrònims:

AFCEC (Arxiu fotogràfic del Centre

Excursionista de Catalunya)

ICGC (Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya)

IEFC (Institut d'Estudis fotogràfics de Catalunya)

ISBN 978-84-17432-58-4

DL B-2225-2020

Imprès a Catalunya

Tota forma de reproducció, distribució, comunicació pública
o transformació d'aquesta obra només pot ser realitzada amb
l'autorització dels seus titulars, salvant l'excepció prevista per
la llei. Si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment
d'aquesta obra, dirigiu-vos a CEDRO (Centre Espanyol de
Drets Reprogràfics) - www.cedro.org

Índex

Pàg. 6

PRÒLEG

La supervivència de la imatge

Pàg. 8

INTRODUCCIÓ

L'Esparreguera perduda, sensacions contradictòries

Pàg. 12

EL NUCLI HISTÒRIC

Centre neuràlgic de la vila

Pàg. 66

LA ZONA NORD I LA CARRETERA

Una reforma esperada

Pàg. 140

L'ENTORN NATURAL

Entre el riu i la muntanya

Pàg. 184

ÍNDEX ALFABÈTIC

Pròleg

LA SUPERVIVÈNCIA DE LA IMATGE

Joan Castells, director d'escena i professor d'Art Dramàtic

Amb aquesta obra a la mà em faig una primera pregunta. Quin sentit té haver fet sortir del seu lloc de repòs aquest recull de més de 150 fotografies que descansen en calaixos, capses, àlbums, arxius i altres publicacions?

La resposta la trobem en l'essència mateix d'aquesta selecció. El llibre se'n presenta com un circuit pels llocs més emblemàtics d'Esparreguera que podem qualificar de desapareguts però que han sobreviscut en el record que evocuen aquestes fotografies.

Amb la invenció de la fotografia vam fer realitat una part del desig inapel·lable de l'ésser humà de sobreviure en el record. A la fotografia pertany la fidelitat quasi

perfecta en el retrat, els paisatges i els objectes. Aquest fet ha alliberat altres arts com el dibuix, la pintura i la fotografia mateix, que han transitat per camins més creatius.

Les autores han fet una feina rigorosa en la tria del conjunt d'aquests documents, que ens són servits en un recorregut per diversos indrets d'ús social de la població. Aquest trajecte és ple de paisatges, d'edificis, de persones, d'oficis, de mitjans de transport, de jocs, de celebracions i de tradicions. També ens fan de guia en identificar i explicar cada un dels documents. Una part important de la realitat que hi veiem ha desaparegut però les imatges que s'hi mostren no han envellit.

En un temps en què la tecnologia ens permet universalitzar qualsevol contingut penjant-lo a la xarxa des d'un núvol, aquesta obra es fa pública en format de llibre. Darrere

hi ha una voluntat de supervivència de la imatge estampada i de la lletra impresa. Malgrat que la tecnologia de la reproducció s'ha modernitzat, el resultat és un objecte palpable, «olorable», transportable manualment i valuósíssim que s'anomena *llibre*.

I encara una segona pregunta: Per què fer-ho en l'era digital? Joan Fontcuberta, un dels més notables fotògrafs del país, reflexionava en una entrevista sobre la diferència entre el retrat i l'aparició de les realitats digitals. La fixació de la imatge damunt del paper fotogràfic és el resultat d'un procés químic que hi dona vida en el sentit més ple de la paraula. La fotografia tradicional neix, amb el pas del temps envelleix i finalment mor. En canvi, les imatges digitals ens creiem que han aconseguit la immobilitat permanent. Però ningú no ho pot assegurar.

El llibre que tens a les mans és una herència sense testament fruit de la màquina de retratar davant la incontinença capturadora dels actuals usuaris dels telèfons mòbils.

L. ROISIN (ED.) / ARXIU MUNICIPAL D'ESPARREGUERA - Fons IEF

Introducció

L'ESPARREGUERA PERDUDA, SENSACIONS CONTRADICTÒRIES

L'any 1913, l'escriptor Joaquim Ruyra presidia els Jocs Florals d'Esparreguera; en el seu discurs parlava d'una Esparreguera amb un paisatge curiosament treballat, amb oliveres i vinyes. Una terra on pertot arreu «sentia'l cant regalat de fonts i brolladors i'ls rossinyols». Aquesta visió idíl·lica avui ha desaparegut. Per això, el títol del llibre que teniu a les mans és *Esparreguera desapareguda*. Les seves pàgines són un viatge en el temps per recordar la vila i el seu entorn natural entre finals del segle XIX i els anys seixanta del segle

XX. Un recorregut visual que permet fer un petit tast de com era la vida de la seva gent, les festes i celebracions, l'ambient del carrer, els jocs, els vestits o alguns costums.

El recorregut comença amb una de les que, encara avui, és una de les postals més boniques d'Esparreguera, la imatge del carrer dels Cavallers en descens amb la silueta del campanar i Montserrat al fons. L'itinerari segueix pel nucli antic, per carrers que, amb els anys, han canviat el nom, la calçada de terra per llambordes i la fesomia d'alguns edificis, però que mantenen viva l'essència de la història de la vila.

El punt arquitectònic més elevat d'Esparreguera, i segurament el més representatiu, el campanar, és el punt

FOTOGRAFIA PUIG / FONTS FAMÍLIA SOLER-NAVARRO

ELS TONIS A LA PLAÇA DE SANTA ANNA

La plaça de Santa Anna, antigament plaça dels Porcs, sempre ha estat un espai molt transitat pel fet de trobar-se entre el Mercat Municipal i l'escola pública. A la pàgina anterior, la comitiva dels Tres Tombs celebra la Festa de Sant Antoni Abat pels volts dels anys cinquanta, un dia important per a un poble que mantindria les arrels pageses fins a mitjan segle xx.

LA VEREMA

A Esparreguera, un dels cultius més estesos era la vinya. El setembre, la vila feia olor de verema, de raïm acabat de collir i transportat en carros a les cases, on s'aixafava i es dipositava en cups. En aquesta pàgina, treballadors de can Cordelles als terrenys on actualment hi ha el barri del Castell, molt proper al cementiri, als anys trenta.

AUTOR DESCONEGUT / Fons JOAN MAS RAMONEDA

de partida del segon capítol. Amb imatges de l'església en part encara per reconstruir, s'enfila pel carrer de Montserrat fins a can Comelles i recorre de baixada tota l'antiga carretera, una artèria abans més plena de vida que no pas ara.

Per acabar, el tercer capítol ens mostra l'entorn de la vila, les vinyes i conreus que hi havia on ara trobem els barris de La Plana, Mas d'en Gall i Can Rial, les masies disseminades pel terme, la Colònia Sedó, que va ser motor econòmic i social d'Esparreguera durant més de cent anys, i l'antic balneari de La Puda, als peus de Montserrat.

Recórrer aquests paisatges a través d'aquestes prop de 200 fotografies, moltes d'elles cedides per veïns i veïnes del poble, d'altres extretes del fons de L'Abans i de l'Arxiu Municipal d'Esparreguera, despertarà el record d'aquells que enyoren els plataners de les places i carrers, les fonts i les rieres plenes de vida, la cridòria de la canalla que

sortia a jugar mentre la família prenia la fresca... Fins i tot generarà nostàlgia en aquells que no en tenen memòria, sia perquè són massa joves, sia perquè han arribat al poble en les últimes dècades.

Aquest llibre no vol ser un relat històric en què s'expliquin minuciosament tots els esdeveniments que configuren la crònica de la vila. És un viatge fotogràfic, un recorregut visual per una Esparreguera ara desapareguda, transformada o modernitzada. Les seves pàgines contenen tresors que ja no podrem recuperar mai més –però encara en resten per preservar– i unes imatges que ens haurien de fer reflexionar sobre el canvi demogràfic de la nostra vila, el seu creixement i la importància de conservar el nostre patrimoni.

Esparreguera desapareguda és un llibre per tancar els ulls i recordar, però també per mirar més enllà, per somiar en el futur, valorar-lo i planificar-lo.

J.B./ ARXIU MUNICIPAL D'ESPARREGUERA

EL NUCLI HISTÒRIC

Centre neuràlgic de la vila

L'antic camí ral d'Igualada a Barcelona va ser, durant segles, l'artèria al voltant de la qual es va constituir la vila d'Esparreguera. Hostals, cotxeres, restaurants i les cases de la gent benestant de l'època es van anar edificant al llarg del carrer dels Cavallers i el carrer Gran. La creació de la que seria més endavant la colònia tèxtil Manufactures Sedó, l'any 1846, va generar un fort creixement demogràfic a la vila i, amb els anys, el triangle format per la plaça de l'Ajuntament, la de Santa Eulàlia i la de la Constitució –espais que han canviat de nom com a reflex de l'esdevenir històric– es va convertir en l'epicentre de la població, allà on es desenvolupava la vida comercial i cultural dels esparreguerins i esparreguerines. En els seus carrers, encara sense asfaltar, s'hi alçava una combinació de cases senyoriales, antigues cases pairals i edificis més modestos, imatge del que tradicionalment ha estat un poble de paraires i teixidors, però que també va viure de l'agricultura fins a mitjan segle xx.

AUTOR DESCONEGUT / FONS ALBERT GALCERAN GALÉS

DE CARROS A AUTOMÒBILS

En aquesta pàgina, el carrer dels Cavallers a principis del segle xx. Històricament aquesta era una via amb una gran circulació de carros, tartanes i diligències perquè formava part de l'antic camí ral i, posteriorment, fou la carretera de Barcelona a Madrid. Va ser un dels primers carrers testimoni de la modernització que significà l'automòbil, com el que destaca a la imatge.

BALL DE BASTONS

A la pàgina del costat, actuació d'una colla bastonera al carrer dels Cavallers al voltant del 1905. La Festa Major de la vila ha inclòs tradicionalment una actuació bastonera i es té constància que, a principis del segle xx, hi havia una colla de ball de bastons esparreguerina.

ANTONI BARTOMEUS CASANOVAS / AFCEC